

Отже, як бачимо, щоб досягти високого рівня викладання історії необхідно постійно перебувати в пошуку ефективних форм і методів навчання. Для цього потрібно враховувати, насамперед, особистість дитини, яка здобуває в школі знання, розвиває здібності, збагачує інтелект, набуває досвіду поведінки у різних життєвих ситуаціях. Це одна з найважливіших умов формування творчої та соціально-адаптованої особистості.

Список використаних джерел і літератури

1. Барнінець О. В. Використання ігор на уроках історії у 7–8 класах / Вступна стаття К. О. Баханова. Х.: Вид. група «Основа», 2011. 141 с.
2. Баханов К. О. Професійний довідник учителя історії / К. О. Баханов. Харків: Основа, 2011. – 239 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. К.: Академвидав, 2012. 616 с.
4. Подаляк Н. Г. Всесвітня історія: підруч. для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. Г. Подаляк, І. Б. Лукач, Т. В. Ладиченко. Київ: Генеза, 2016. 240 с.

УДК 373.3/.5.035:39(=161.2)

Оксана Кукленко,

*вчителька історії, заступник директора з виховної роботи
Остан'євського закладу загальної середньої освіти І–ІІІ ступенів
Решетилівської міської ради Полтавської області*

КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА – ВАЖЛИВИЙ ГУМАНІСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ СЬОГОДЕННЯ

Стаття містить елементи досвіду запровадження козацької педагогіки у навчальному закладі з позицій гуманізації освіти.

***Ключові слова:** гуманізація освіти, дитиноцентризм, козацька педагогіка, народна педагогіка, учнівське самоврядування.*

Здавалося б, гуманізація освіти завжди була першочерговим завданням, але час від часу виникала потреба закцентувати на цьому більше уваги. Міжнародна конференція з гуманізації освіти, що відбулася у Празі (Чехія) в 1990 році, дала визначення змісту гуманізації освіти як її олюднення, утвердження особистості як найвищої соціальної цінності, прагнення виховувати людину з усіма атрибутами, що належать феномену людства [11, с. 69]. Освіта мала сприяти найбільш повному розкриттю здібностей людини, задоволенню її різноманітних освітніх потреб, оволодінню

загальнолюдськими цінностями, допомагати встановити гармонійні взаємовідносини з навколишнім середовищем, суспільством і природою.

У Національній доктрині розвитку освіти від 17 квітня 2002 року наголошувалося на створенні умов для розвитку особистості, творчій самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей здатних ефективно працювати протягом життя, оберігати і примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну і правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти [1, с. 31]. Гуманістична спрямованість виховних впливів визначала освітні пріоритети, що мали особистісний смисл, особистісний вимір, особистісну цінність.

В нинішніх умовах активного впровадження Нової української школи (НУШ) особистісно орієнтоване навчання та виховання оформилося у новий термін «дитиноцентризм». Галина Коберник називає дитиноцентризм одним із компонентів формули НУШ [3], вказуючи, що це модель виховання та навчання дитини, призначення якої у розширенні життєвого шляху та саморозвитку дитини, увага до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності.

Кожен педагогічний колектив, кожен учитель самостійно визначаються щодо добору форм та методів реалізації освітньої мети та завдань, зупиняючи вибір на найбільш ефективних та доцільних. У 2012 році вчителі Остап'євської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів Великобагачанської районної ради обрали козацьку педагогіку.

Козацька педагогіка – складова народної педагогіки, що втілює національну психологію, характер, правосвідомість, мораль та інші компоненти національної свідомості, духовності народу [8, с. 37]. Авторка розділяє думку колишнього директора Великосорочинської санаторної школи-інтернату «Козацька держава» Фесенка Івана Олександровича про те, що «не скористатись багатством нашої етнопедагогіки різних часів – значить відмовитися від свого родоводу, забути, хто наші пращури, чийх батьків ми діти, а отже виховувати манкуртів, космополітів, відірваних від свого коріння, рідної землі [13, с. 4]».

Історичні обставини буття українського народу зумовили появу самобутнього феномену – козацтва, що втілювало фізичне і духовне здоров'я нації, її інтелектуальну силу, життєздатність, оптимізм та енергію. Козаки були тією ідейно і духовно згуртованою силою, яка обороняла рідну землю від нападів ворогів. Морально-духовні цінності козаків стали основою, на якій постала козацька педагогіка та

викристалізувалася її мета – виховання мужнього, вільнодумного і незламного у прагненнях національно свідомого громадянина.

На вибір козацької педагогіки як інструментарію для реалізації освітньої мети вплинуло і багате історичне минуле нашого Остап'євського краю козацької доби. Остап'євська сотня перебувала у складі гетьманського Чигиринського полку на час укладення Зборівської угоди 1649 року [10, с. 101; 12, с. 74–75]. Збереглися списки сотників, отаманів, писарів, хорунжих, осавулів на час перебування Остап'євської (Остапівської) сотні в складі Миргородського полку [7, с. 249–250]. У містечку Остап'є була козацька фортеця, на що вказують залишки фортифікаційних споруд, зокрема, підземних ходів. Серед експонатів шкільного історико-краєзнавчого музею є документи кінця XIX – початку XX століття, які вказують, що їх власники мали соціальний статус козаків («Запродажная росписка» 1910 року, військовий білет, метрика). Експонатами є і традиційні козацькі люльки (носогрійки). Спогади, перекази та легенди місцевих жителів рясніють яскравими барвами козацької доби. У 2008–2010 роках козацьке минуле рідного краю досліджував учень Остап'євської загальноосвітньої школи I–III ст., член МАН, Дурицький Петро. Його наукова робота – «Козацьке минуле села Остап'є» (керівник Кукленко О.М.).

Частина вчителів та працівників закладу є козаками Остап'євської сотні Великобагачанського куреня імені Пилипа Орлика Миргородського полку Українського козацтва.

Досвід запровадження козацької педагогіки дає можливість виділити декілька її аспектів [4–6].

1. Роль учителя. У системі козацької педагогіки вчитель є наставником, помічником дітей. Він знаходиться не осторонь, з боку процесу, а в його гущі. Швидше за все, він не навчає, а показує приклад, веде за собою власним захопленням, ставленням до життєвих принципів, власною громадянською позицією. Учитель не соромиться показати, що він чогось не знає, що він опановує нові знання та навички разом з учнями, і це не дивно в наш час постійних змін та технічних інновацій. Учитель готовий навчатися у дітей, трансформуватися у кращий бік під впливом дитячого світобачення. Ці принципи суголосні із педагогікою партнерства.

2. Гармонійне поєднання фізичного вишколу та духовної сили. Козацька педагогіка передбачає тісний зв'язок із природою, з енергією рідної землі і, як результат, отримання покоління здорових дітей. Це досягається шляхом загартування, плавання, здорового повноцінного харчування, фізичної праці, занять спортом, споглядання краси природних ландшафтів. Для духовної сили першочерговим є виховання поваги до батьків, до рідної оселі, краю,

мови, пісні. Це є необхідною складовою формування колективної історичної пам'яті як генетичного коду роду, нації.

3. Форма учнівського самоврядування. Козацька педагогіка надає достатньо самостійності учням у вирішенні питань самоврядування. Під час виборів кошового отамана Козацької республіки Остап'євського ЗЗСО І–ІІІ ст., курінних отаманів, діяльності кошової ради діти формують та розвивають свої лідерські якості, громадянську компетентність, демократичні навички, уміння працювати в команді однодумців.

На заувагу опонентам, які у козацькій педагогіці бачать архаїчність та несучасність, хочеться зазначити, що питання любові до рідної землі, батьків, мови, відчуття спорідненості із рідним краєм, розуміння відповідальності його захисту, гармонійна інтеграція у світове товариство і в той же час свідомо ідентифікація себе як громадянина України, будуть актуальні завжди, а особливо у час російсько-українського протистояння на сході нашої держави. Діти, як лакмусовий папірець, демонструють зміни у суспільстві, зміни ідеології, світобачення, освіти та виховання. Козацька педагогіка – це вдале поєднання досвіду минулого та патріотичної модернової сучасності.

Список використаних джерел і літератури

1. Барабаш О. Д. Ідеї розвивального навчання у педагогічній теорії та практиці // Постметодика. – 2012. – №2 (105). – С. 31–35.
2. Дитячо-юнацькі козацькі товариства Полтавщини. – Полтава. - «Фірма «Техсервіс».-2007.-60с.
3. Коберник Г. Дитиноцентризм – один із компонентів формули НУШ // sno.udpu.edu.ua
4. Козацькому роду немає переводу / Інформаційно-методичний збірник з досвіду роботи Остап'євської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів. Частина І. – Миргород, 2013. – 70 с.
5. Козацькому роду немає переводу / Інформаційно-методичний збірник з досвіду роботи Остап'євської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів. Частина ІІ. – Миргород, 2014. – 126 с.
6. Козацькому роду немає переводу / Інформаційно-методичний збірник з досвіду роботи Остап'євської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів. Частина ІІІ. – Миргород, 2015. – 95 с.
7. Кривошея В. В. Українська козацька старшина. Ч.1. Реєстр урядників гетьманської адміністрації. – К.: «Стилос», 2005. – 260 с.
8. Кукленко О. Козацькі традиції в системі учнівського самоврядування, або Створення Козацької республіки // Заступник директора школи. – 2015. – №7. – С. 36–43.
9. Кукленко О. Урочисте козацьке коло // Заступник директора школи. – 2015. – №9. – С. 63–67.

10. Мокляк В. О. Полтавщина козацька: (Від Люблінської унії до Коломацької ради). – Полтава: АСМІ, 2008. – 264 с., іл.

11. Педагогічні технології. Досвід. Практика: Довідник/ Редакційна колегія: П. І. Матвієнко (голова), С. Ф. Клепко (науковий редактор), І. В. Охріменко, В. О. Пашенко, Н. І. Білик, І. В. Гальченко, О. В. авельєва, Г. О. Сиротенко, В. Ю. Стрельніков. – Полтава: ПОПОПП, 1999. – 376 с.

12. Реєстр усього Війська Запорозького після Зборівського договору з королем Яном Казиміром складений 1649 року, жовтня 16 дня й виданий по достеменному виданню О. М. Бодяньським. – К.: МСП «Козаки», 1994. – 196 с.

13. Фесенко І. О. Козацька держава як засіб виховання в учнів національної самосвідомості та патріотизму // Козацька виховна система як формування високодуховних громадських рис. Навчально-метод. збірник. – Харків, 2006. – 72 с.

УДК 908:821.09(477.53)

Ольга Нестеренко,

вчителька історії та громадянської освіти

Полтавського навчально-виховного комплексу (ЗНЗ-ДНЗ) № 16

Полтавської міської ради Полтавської області

РОДИНА ІВАНЕНКІВ – ГОРДІСТЬ ПОЛТАВСЬКОГО КРАЮ

Стаття присвячена дослідженню життя і творчості видатних діячів минулого: письменників Д. О. Іваненка, О. Д. Іваненко і В. В. Іваненко та вченого Д. Д. Іваненка. Завдяки багатій літературній і науковій спадщині родина Іваненків залишила помітний слід в історії України та є гордістю Полтавського краю.

Ключові слова: *родина Іваненків, письменники, літературна творчість, журналістика, наукова спадщина.*

Родина Іваненків відома не лише в Україні, але і далеко за її межами чотирма талановитими постатями. Передусім, це видатний полтавець – письменник, журналіст, редактор, статистик, театральний критик і правник – Дмитро Олексійович Іваненко. Також це донька Дмитра Олексійовича – українська письменниця і перекладачка Оксана Іваненко, його син – вчений-фізик Дмитро Іваненко та онука – Валерія Іваненко, дитяча письменниця і перекладачка.

Завдання сучасного покоління полтавців полягає в тому, щоб вивчати і пам'ятати творчі здобутки земляків минулого – людей, які вплинули на розвиток духовного, культурного і наукового життя українського народу. Тому метою даної статті є на основі спогадів сучасників і досліджень науковців проаналізувати, узагальнити і в подальшому популяризувати творчий і життєвий шлях Дмитра